

PRAVEDNA ZELENA TRANZICIJA – ZA KLIMU, ALI I ZA LJUDE I PRIRODU

Zelena tranzicija ne sme da stvara nove žrtvene zone

Borba protiv klimatskih promena je neophodna. Ali ona neće biti pravedna ako bogatije zemlje svoju potrošnju i zelenu industriju zasnivaju na eksploataciji prirodnih resursa i lokalnih zajednica u drugim državama.

Organizacije civilnog društva širom sveta upozoravaju da dekarbonizacija ne sme da znači prebacivanje ekoloških i društvenih troškova na zemlje koje eksploatišu kritične minerale. Zelena tranzicija mora istovremeno da štiti klimu, biodiverzitet, ljudska prava i pravo građana da odlučuju o svojoj budućnosti.

Projekat Jadar nije važan samo zbog litijuma. On je postao simbol pitanja kako Srbija upravlja svojim prirodnim bogatstvima i ko odlučuje o njihovom korišćenju.

U zborniku SANU „Projekat Jadar – šta je poznato?“ naučnici iz oblasti biologije, šumarstva, hidrologije, geologije, ekonomije i drugih disciplina ukazuju da odluke o ovakvim projektima moraju biti zasnovane na nezavisnim naučnim dokazima, načelu predostrožnosti i zaštiti javnog interesa.

Za brojne organizacije civilnog društva, među kojima je i CEKOR, projekat Jadar postao je **simbol borbe za pravednu zelenu tranziciju i odbranu javnog interesa**. Zbog zabrinutosti za zaštitu prirode, voda, poljoprivrednog zemljišta i prava građana, protiv pojedinih odluka u vezi sa projektom pokrenuti su sudski postupci pred domaćim sudovima. Istovremeno, organizacije civilnog društva, naučnici i lokalne zajednice obraćali su se institucijama Evropske unije sa zahtevom da se projekat Jadar ne uvrsti, odnosno ukloni sa liste strateških projekata EU, upozoravajući da strateški značaj **ne sme biti dodeljen projektu pre završetka svih zakonom** propisanih postupaka, nezavisnih procena uticaja i stvarnog učešća javnosti.

Nažalost, u Srbiji danas možemo govoriti o **novom ekstraktivnom talasu**. Pored projekta Jadar, planiraju se ili proširuju rudarski projekti u Homolju, Boru i Majdanpeku, zbog čega raste zabrinutost lokalnih zajednica za zaštitu voda, biodiverziteta, poljoprivrednog zemljišta i zdravlja ljudi.

Istovremeno, borba oko projekta Jadar više nije samo pitanje Srbije. Organizacije civilnog društva, među njima i pokret Marš sa Drine u saradnji sa evropskim partnerskim organizacijama, pokrenule su postupak za osporavanje strateškog statusa projekta Jadar pred institucijama Evropske unije. Nakon podnošenja zahteva za internu reviziju Evropskoj komisiji, najavljeno je da će, ukoliko zahtev bude odbijen, slučaj biti iznet **pred Sud pravde Evropske unije**, smatrajući da se strateški značaj ne sme koristiti za slabljenje standarda zaštite životne sredine, vladavine prava i učešća javnosti u odlučivanju.

Za mnoge organizacije civilnog društva, ovaj slučaj mogao bi postati jedan od prvih velikih pravnih presedana koji će pokazati kako će se u Evropi tumačiti odnos između zelene tranzicije, zaštite prirode i demokratskih prava građana.

Mnoge organizacije civilnog društva upozoravaju da zelena tranzicija ne sme postati novi oblik **resursnog kolonijalizma**, u kojem se ekološki i društveni troškovi proizvodnje kritičnih minerala prebacuju na zemlje bogate prirodnim resursima i njihove lokalne zajednice.

- **Disclaimer:** Ovaj tekst je pripremio Centar za ekologiju i održivi razvoj (CEKOR) u okviru projekta „Serbian FfD4 Campaign”, koji je podržan kroz evropski projekat „Connecting the Dots”, koordinisan od strane organizacije EURODAD i finansiran od strane Evropske unije u okviru programa DEAR. Za sadržaj ove publikacije isključivo je odgovoran CEKOR i on ne odražava nužno stavove Evropske unije, organizacije Eurodad ili drugih partnera na projektu.

CEKOR

Centar za ekologiju
i održivi razvoj

Co-funded by
the European Union